

Grigore GORINCIOI*

CĂDEREA BLOCULUI COMUNIST ȘI FORMAREA REPUBLICII MOLDOVA CA STAT SUVERAN

The fall of the Communist Bloc and the formation of the Republic of Moldova as a sovereign state

Abstract: *This study focuses on the independence of the Republic of Moldova, as seen in the light of local and international media. It mainly aims at reflecting the response of the international community to this event, and the steps taken by the leadership of this country to achieve this result. The cultural, political, and social situation of the country are also addressed. For a better understanding of the topic, the terms «sovereignty» and «independence» have been defined, and the narrative highlights the consequences and prospects offered to the nation following this historical event.*

Keywords: *separatism, independence, sovereignty, ethnic identity, Transnistria*

***

Considerații teoretice. În cursul istoriei, conceptul de *suveranitate*, implicând și aspecte juridice, a devenit o temă populară pentru oamenii de știință din diferite domenii (sociologie, istorie, relații internaționale, chiar și filosofie). În zilele noastre, în ciuda faptului că avem o societate relativ dezvoltată, examinarea profundă a fețelor și elementelor noțiunii continuă să fie necesară, trecându-le pe acestea prin prisma noilor provocări și viziuni despre construcția statală și guvernare. Altfel spus, așa cum a subliniat fostul secretar general al Organizației Națiunilor Unite, Boutros Boutros-Ghali, „astăzi principala cerință este reformularea problemei suveranității”¹.

Dacă raportăm această temă la situația existentă în prezent, fără îndoială putem afirma că noțiunea de *stat suveran* este interdependent și coexistă cu dreptul internațional contemporan. Mai mult decât atât, acest element îi formează scheletul și baza, „fără el este de neconceput dreptul internațional ca atare”². Noile tendințe de examinare și înțelegere a

---

* PhD Candidate, „1 Decembrie 1918” University, Alba Iulia, Romania; grigore.gorincioi@mail.ru

Date submitted: October 7th, 2020

Revised version submitted: May 20th, 2021

Final draft accepted: June 7th, 2021

¹ Apud Richard B. Bilder, „Perspectives on sovereignty in the current context: An American viewpoint” în *Canada - United States Law Journal*, vol. 20, 1994, p. 9.

² Левин И. Д., *К вопросу о сущности и значении принципа суверенитета. Советское государство и право* [Levin I. D., *Cu privire la esența și sensul principiului suveranității. Statul și dreptul sovietic*], Editura „Știința”, Moscova, 1949, p. 35.

problemelor legate de suveranitatea statală creează premisele necesare pentru a profila natura și caracterul dreptului internațional contemporan și, concomitent cu aceasta, pentru a deduce modul de percepere și viziunea cetățenilor asupra unui stat suveran.

Sub anumite aspecte, raportul stat–cetățean nu poate fi analizat doar prin prisma acestor conexiuni. Pentru ca populația să poată percepe conținutul și principiile de bază ale suveranității este necesar, în primul rând, ca ea să aibă acces la un sistem de informare bine ierarhizat și transparent din punctul de vedere al veridicității. Este important să evidențiem faptul că suveranitatea este o condiție obligatorie și un element indispensabil în forma contemporană a oricărui stat. În baza acestui principiu se dezvoltă și se păstrează elemente definitorii precum identitatea etnică, lingvistică, forma proprie de guvernare și valorile specifice.

Suveranitatea trebuie deci privită ca un fenomen social aflat în strânsă legătură cu statul, având rolul de a se dezvolta atât pe plan intern cât și extern, devenind un element de mare importanță în legăturile diplomatice, economice și sociale cu alte state. Tratând acest concept, considerăm că este importantă, pentru început, alegerea unui punct de reper cât mai corect și mai potrivit, mai ales având în vedere faptul că viziunile asupra subiectului oscilează între extreme. Spre exemplu, într-un dicționar al limbii ruse editat în anul 1989, definirea conceptului s-a efectuat în felul următor: „suveranitatea este independența totală a unui stat față de alte țări în afacerile sale interne și externe”³. Accesând alte surse, găsim că suveranitatea este prezentată ca un atribut inerent, inalienabil și indivizibil al statului, care constă în supremația puterii de stat în interiorul hotarelor și în independența ei în relațiile cu alte state. Dacă analizăm suveranitatea prin prismă politică, ea este văzută ca *supraveghetorul* sau *autoritatea finală* ce oferă statului putere și libertate în procesul de guvernare⁴. Așadar, suveranitatea constă în supremația puterii de stat, iar în baza dreptului internațional putem afirma că ea a apărut ca *instituție* din momentul în care au început să existe state⁵.

Pentru a i se putea înțelege natura și originile, orice concept ce deține un statut istoric necesită să fie clasificat într-o anumită perioadă. După cum am specificat, ideea suveranității și-a făcut loc atât pe plan politic cât și social odată cu formarea statelor moderne. Acest aspect este vital pentru crearea unui stat, făcând parte din temelia lui, exprimându-i maturitatea și experiența pe plan intern și extern. În timp, numărul statelor a crescut, iar relațiile multilaterale care s-au dezvoltat pe plan social și

---

³ A. M. Прохоров., *Суверенитет государственной. Большая советская энциклопедия* [A. M. Prohorov., *Suveranitatea statului. Marea Enciclopedie Sovietică*], ediția a 3-a, Editura „Enciclopedia Sovietică”, Moscova, 1989, p. 2, consultat la proza.ru/2014/02/05/1263 [06.06.2021].

⁴ V. „Sovereignty”, britannica.com/topic/sovereignty [15.08.2020].

⁵ „Nation-States and Sovereignty”, courses.lumenlearning.com/boundless-worldhistory/chapter/nation-states-and-sovereignty/ [02.06.2021].

economic au oferit o complexitate tot mai mare vieții internaționale. Ideea suveranității a prins noi forme, transformându-se într-un set complex de interpretări și abordări care au schimbat semnificativ structura ideii inițiale. Suveranitatea poate fi deci privită ca un concept ce joacă un rol important nu doar la nivel de stat. Modelul implementat de fiecare țară rămâne o carte de vizită pentru națiunea sa. În cazul în care vorbim despre modul cum funcționează aceasta în interiorul țării, ea poate fi percepută ca o autoritate a puterii centrale asupra teritoriului pe care îl controlează, fiind definită prin intermediul drepturilor, atribuțiilor și obligațiilor pe care le are, excluzând orice alt membru (stat) sau relațiile cu alte țări⁶. Această afirmație se pliază perfect în cazul unui dezacord juridic la nivel internațional.

În baza celor remarcate până în acest punct, este cert că dreptul internațional și suveranitatea nu sunt doar compatibile, ci reprezintă o schemă logică a societății contemporane, completându-se reciproc⁷. Luând în considerare acest fapt, orice problemă ce ține de suveranitate ori face parte din aceeași categorie aleatorie, în mare parte, poate fi rezolvată în comun cu țările vecine sau membre în aceeași uniune.

Considerăm că doar prin această metodă de înțelegere a conceptului se poate ajunge la un progres pe plan intern și extern, schimbând calitatea și vectorul suveranității spre dezvoltare. Esența acestei dogme se schimbă permanent, în dependență de cursul internațional luat de marile comunități statale. Trebuie doar să se evalueze corect și obiectiv, să se depisteze adevăratul rol al suveranității, atât la nivel de stat cât și internațional. Menționăm faptul că, până în acest moment, alternative ori noi modele de construcție a statului nu au fost elaborate, însă, dacă ne referim la perceperea suveranității, așa cum am specificat mai devreme, atât ea cât și independența statală au proprietatea de a se schimba permanent, fiind maleabile.

Din punctul nostru de vedere, suveranitatea este un produs al primelor mișcări democratice. Liberalizarea comunității umane pe plan social, intelectual și politic creează condiții optime pentru formarea unui stat independent. Indiferent dacă încercăm să definim *democrația*, *suveranitatea* ori *independența* prin termeni și viziuni care le separă, interdependența acestor concepte este incontestabilă. Putem presupune deci faptul că, odată cu instalarea unei democrații corecte, suveranitatea poate fi foarte ușor definită și reconstruită. La ora actuală, un stat independent se asociază direct cu un altul suveran și independent, țările care nu dețin un astfel de statut fiind marginalizate de marile organizații

---

⁶ Richard B. Bilder, „Perspectives on sovereignty in the current context: An American viewpoint”, p. 10.

⁷ Левин И. Д., *Суверенитет* [Levin I. D., *Suveranitate*], Editura „Centrul juridic de presă”, Moscova, 1948, p. 112.

internaționale. Acest lucru demonstrează, o dată în plus, legătura strânsă dintre dreptul internațional și suveranitate.

Proclamarea independenței și a suveranității Republicii Moldova. În continuare, vom urmări și analiza principalele reperi istorice traversate de Republica Moldova în procesul de creare a unui stat suveran și independent, precum și reacția comunității internaționale la aceste evenimente, importante atât pentru populația de rând dintre Nistru și Prut cât și pentru cursul luat de clasa politică de la Chișinău.

Pentru început, propunem o paralelă între datele de proclamare a independenței diferitelor țări. Spre exemplu, Franța și-a proclamat independența în vara anului 1870⁸, iar România – la data de 9 mai 1877. Indiferent de evoluția statalității respective, populația din aceste două țări s-a familiarizat parțial cu evenimentul în cauză și i-a cunoscut efectele asupra societății. Astfel, vizavi de el s-a format în plan social o *maturitate istorică și emoțională* care, de altfel, este importantă pentru dezvoltarea conștiinței colective a unui popor.

Declarația de Independență a Republicii Moldova a fost un document adoptat de Parlamentul țării la data de 27 august 1991. Prin acest act, noul stat independent dobânda fundamentele legitime ale consacrării sale depline pe plan național și, înainte de toate, pe cel internațional. Vorbind despre acest moment istoric, este important să îi înțelegem semnificația și felul în care a fost perceput de populație evenimentul în sine. O declarație de independență nu presupune întotdeauna instalarea democrației în țară. Mai mult de atât, o astfel de decizie poate fi impusă de circumstanțele create în rezultatul unor alte evenimente.

Punctul de plecare al acestei hotărâri a fost *Declarația Suveranității RSS Moldovenești* din 23 iunie 1990 (chiar dacă, formal, era încă valabilă Constituția sovietică din 1978). Din acest moment noul stat deținea o suveranitate deplină, având dreptul de a-și controla frontierele și resursele interne⁹. La data de 27 iulie Parlamentul a întărit pașii anteriori înspre independență prin *Decretul emis cu privire la puterea de stat* (28 iulie 1990). Sovietul moldovenesc hotăra aderarea Republicii la *Declarația Universală a Drepturilor Omului* și ratificarea pactelor internaționale din acest domeniu¹⁰. Faptul că elita politică a Moldovei s-a grăbit să-și proclame independența se reflectă în toate acțiunile întreprinse între anii 1990-1992. Între timp, conducerea de la Chișinău a încercat, în paralel, să-și arate fidelitatea față de fosta conducere centrală, venind cu inițiativa unui *Tratat*

⁸ Titu Georgescu, *România în istoria Europei*, Holding Reporter, București, 1997, p. 56.

⁹ Sorin Bocancea, Radu Carp, *Calea Europeană a Republicii Moldova*, Adenium, Chișinău, 2016, p. 167.

¹⁰ Ibidem, p. 167.

asupra creării comunității de state suverane¹¹. Evident că această mișcare nu a fost acceptată de Moscova. Ulterior, conducerea rusă a emis un proiect cu privire la principiile disocierii economice de republicile care nu doreau să semneze tratatul unional. Proiectul prevedea ca relațiile economice cu aceste țări să fie dezvoltate pe baza „principiilor valabile pentru statele străine”¹². Această politică a fost apreciată drept o avertizare atât la adresa conducerii Republicii Moldova cât și a popoarelor care intenționau să iasă din alianța în cauză. O de-sovietizare mai accentuată s-a simțit atunci când, în data de 23 mai 1991, din *RSS Moldovenească* pământul dintre Nistru și Prut a ajuns să se numească *Republica Moldova*.

Rezumând perioada de tranziție a Republicii Moldova de la țară-satelit a Moscovei până la formarea unui stat de drept, notăm că Parlamentul anilor 1990-1994 a proclamat suveranitatea țării, a dat apreciere politico-juridică Pactului Molotov-Ribbentrop, stipulând necesitatea lichidării consecințelor acestuia, a pus bazele constituirii statului de drept și societății civile, a declanșat reformele democratice. Trăsătura definitorie a acestei faze a fost desprinderea de imperiul sovietic prin intermediul proclamării independenței¹³.

Toți pașii întreprinși au fost prezentați în ordine cronologică. Privindu-le atât separat cât și prin comparație cu alte cazuri asemănătoare, am putea afirma că produsele fiecărei etape, precum și consecințele actului final de formare a unui stat de drept au avut un rezultat nesatisfăcător, iar că în unele sfere acesta a fost chiar mai rău decât fusese situația anterioară proclamării independenței.

În următoarele pagini vom trata reacțiile și atitudinea comunității internaționale vizavi de independența și suveranitatea Republicii Moldova. Vom pune accent pe relațiile româno-moldovenești din acea perioadă, deoarece vectorul principal al parlamentarilor Republicii Moldova era îndreptat spre vecinul din dreapta Prutului.

Republica Moldova și comunitatea internațională. În baza afirmațiilor anterioare privind dobândirea suveranității de către o țară, spunem că pentru a consolida acest proces la nivel internațional este nevoie de recunoașterea comunității respective. Pentru țările post-sovietice declarația de independență nu a însemnat doar formarea unui stat de drept, introducerea valorilor democratice sau afirmarea națională. În viziunea societății și a politiciii acestor state, formate la finele secolului XX, independența însemna deschiderea drumului european. Eventual, statele

---

¹¹ Republica Moldova, Sovietul Suprem al RSSM, Hotărârea nr. 509 din 19.02.1991 despre proiectul Tratatului asupra creării Comunității de State Suverane, lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=309173 [02.06.2021].

¹² „Prețul Libertății” în *Moldova Suverană*, nr. 142 (17751), 10 iulie 1991, p. 1.

¹³ Mihai Cernencu, *Republica Moldova: Istoria politică (1989-2000)*, Olimpia, Chișinău, 2000, p. 91.

emergente cereau țărilor europene *confirmarea* pentru obținerea unui astfel de statut în contextul european.

În acest sens, pe 28 august 1991 ziarul central al Republicii Moldova a publicat un articol intitulat „Apel al Marii Adunări Naționale a cetățenilor Republicii Moldova către popoarele și statele lumii”:

„Ne exprimăm convingerea, că Republica Moldova, în virtutea drepturilor sale suverane va trece de îndată, după recunoașterea independenței sale de stat, la stabilirea relațiilor politice, economice, culturale și în alte domenii de interes comun cu toate statele lumii, în primul rând cu țările europene, procedând, de asemenea, la stabilirea de relații diplomatice cu acestea”¹⁴

În mare parte, comunitatea internațională a răspuns pozitiv la cererea făcută de Parlamentul Moldovei.

România a fost primul stat care a recunoscut independența Republicii Moldova, la numai câteva ore după proclamarea acesteia pe 27 august 1991, relațiile diplomatice la nivel de ambasadă fiind stabilite pe data de 29¹⁵. Președintele României, Ion Iliescu, a adresat președintelui Republicii Moldova, Mircea Snegur, o telegramă în care se afirma că:

„Un adevărat conducător simte clipa în care poporul său a intrat în istorie. Așa cred că au simțit Decebal, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul. Așa cred că ați simțit și dumneavoastră, Domnule Mircea Snegur, când împreună cu poporul, ați proclamat Independența Republicii Moldova. Îți admir curajul și înțelepciunea, iubite frate, admir credința voastră în libertate și democrație. Admir entuziasmul realist al parlamentarilor, oamenilor de cultură și slujitorilor bisericii, al cetățenilor Moldovei care își cinstesc astăzi eroii pornind, între Prut și Nistru, pe același drum pe care Ardealul și Moldova, și Țara Românească au pășit după decembrie 1989”¹⁶

Desigur că au existat reacții și din partea țărilor ex-sovietice. Conducerea Lituaniei a felicitat cetățenii Republicii Moldova cu prilejul acestui eveniment foarte important pentru întreaga țară și a specificat faptul că ambele țări au luptat cot la cot pentru acest lucru¹⁷. Țările baltice întâmpinau aceleași probleme ca și Republica Moldova în drumul spre independență și europenizare. Ulterior, nu doar Lituania, ci toate țările

---

¹⁴ „Apel al Marii Adunări Naționale a cetățenilor Republicii Moldova către popoarele și statele lumii” în *Moldova Suverană*, nr. 179 (17788), 28 august 1991, p. 1. Transcriere fidelă originalului.

¹⁵ „Relația politică bilaterală între România și Republica Molodva”, mae.ro/node/1677 [21.06.2016].

¹⁶ „Reacții la proclamarea independenței Moldovei” în *Moldova Suverană*, nr. 181 (17793), 3 septembrie 1991, p. 2.

¹⁷ *Ibidem*, p. 2.

baltice s-au dovedit capabile în gestionarea dificultăților din tranziție. Exemplul lor putea fi foarte bun pentru eforturile proprii Republicii Moldova. Pornind din același punct în anul 1990, rezultatele obținute de ele în sfera economică sunt astăzi cu mult mai bune față de cele ale Moldovei. Momentan, Republica Moldova se află pe locul 146 în clasamentul mondial al PIB, pe când Estonia are locul 45, Lituania – 61, iar Letonia – 57¹⁸.

În ediția din 27 august 1991 a ziarului central al Rusiei, *Izvestia*, nu a fost publicat niciun articol în legătură cu independența Republicii Moldova. Oficial, Rusia a fost de acord și a susținut acest eveniment. Acțiunile întreprinse de ea s-au reflectat însă, în mod neoficial, în mișcările făcute autorităților transnistrene, care au degenerat mai târziu într-un conflict armat. Doar în data de 27 august 1992, atunci când conflictul transnistrean ajungea într-o stare de recesiune, a apărut un articol care pune sub semnul întrebării modalitatea de împărțire teritorială, precum și posibilitatea de federalizare a teritoriului Republicii Moldova fără a repeta cazul Iugoslaviei¹⁹.

În contextul Războiului Rece, care a durat până la destrămarea Uniunii Sovietice, valorile democratice și, în general, conceptul libertății statale și sociale era exportat de americani. Recunoașterea independenței de către această națiune însemna o garanție a statalității. Luând în considerare faptul că această țară era clasificată drept *superputere*, autoritățile de la Chișinău așteptau confirmarea și recunoașterea independenței de către Statele Unite, mai ales că țările baltice își primiseră deja confirmarea. Ezitarea conducerii de la Washington de a recunoaște independența Republicii Moldova era comentată drept o „subtilă diferență juridică”²⁰, iar dacă se discuta despre unirea teritorială cu România se adăuga argumentul „că problema este complicată de faptul că Moldova nu cuprinde toate teritoriile românești anexate de Uniunea Sovietică și că în primul rând este nevoie de un acord între Moldova și autoritatea centrală de la Moscova”²¹.

Relația cu România. Țara cea mai deschisă pentru negocieri diplomatice a rămas România. Republica Moldova a primit susținere politică în totalitate din partea vecinului vestic. La data de 29 august 1991, la Ministerul de Externe al României a avut loc semnarea primului

---

¹⁸ V. CIA, *The World Factbook*, „GDP (official exchange rate) & Population” (informații despre populație obținute de la Total MidAnul Population, U.S. Census Bureau, International Data Base), cia.gov/the-world-factbook/ [16.08.2020]. Notă: Valorile per capita s-au obținut împărțind PIB-ul la numărul de locuitori, apoi rezultatul a fost rotunjit la cea mai apropiată sută.

¹⁹ „В Молдове до сих пор боятся Югославского варианта” în *Известия* [„În Moldova și astăzi se tem de cazul Iugoslaviei” în *Izvestia*], nr. 192 (23766), 7 august 1992, p. 3.

²⁰ „De ce nu recunosc (încă) Statele Independența Republicii Moldova” în *Moldova Suverană*, nr. 48 (17918), 4 aprilie 1992, p. 2.

²¹ *Ibidem*, p. 2.

document oficial între cele două „Românii”²² despărțite momentan de Prut, după ce Republica Moldova și-a dobândit independența. Încheierea acestui prim act a stabilit deschiderea reciprocă de ambasade, la București și, respectiv, la Chișinău. Alte documente adiționale au avut ca scop liberalizarea și acordarea unor facilități privind călătoriile cetățenilor ambelor țări.

„Acordarea de către România a unui sprijin multilateral independenței Moldovei va constitui temelia unificării lor în viitor”²³

Un asemenea punct de vedere a formulat președintele României, Ion Iliescu, într-un interviu acordat presei românești din Republica Moldova. Afirmatii de acest gen se pot găsi în publicistica anilor 1990-1993. Frecvent, slogane și afirmații unioniste sau care făceau trimitere la istoria comună puteau fi văzute, de asemenea, în repetate rânduri, și în presa din România:

„Neamul nostru e nobil și el se revoltă cu mult mai ușor pentru încălcarea drepturilor morale decât pentru încălcarea intereselor sale materiale”²⁴

Disponibilitatea autorităților românești de a acorda ajutor avea la bază „relația frățească” dintre aceste două țări. Nu existau nici un fel de rezerve din partea României în ceea ce privea necesitatea acordării de sprijin Republicii Moldova „pentru asigurarea independenței și integrității sale teritoriale”²⁵. Pentru elita politică pro-românească din stânga Prutului unificarea era ceva pur formal. Convinși de succesul acestei operațiuni, ei considerau că odată cu liberalizarea frontierelor se va forma un proces tot mai amplu de intensificare a călătoriilor și a relațiilor culturale, că pentru românii din Republica Moldova va deveni clar faptul că aparțin aceleiași țări, iar că acest lucru va facilita procesul de unificare²⁶.

Consultând majoritatea articolelor din presa centrală a Chișinăului, este evident faptul că România a fost țara care a susținut de la bun început intențiile Republicii Moldova de a forma un stat suveran. Într-o oarecare măsură, prin toate chemările populației la unionism, și publicând cu fiecare ocazie afirmațiile făcute de reprezentatii guvernului român în legătură cu

²² „Trecerea Prutului cu buletinul în mână” în *24 Ore*, nr. 391, 30 august 1991, p. 1.

²³ „Obiectivul politic al secolului XX” în *Moldova Suverană*, nr. 27 (17897), 19 februarie 1992, p. 3.

²⁴ „Problema națională nr. 1: Ajutorul nostru total pentru frații noștri de peste Prut” în *România Liberă*, nr. 14 510, 31 august 1991, p. 1.

²⁵ „România va sprijini în continuare Republica Moldova” în *Moldova Suverană*, nr. 69 (17939), 26 mai 1992, p. 1.

²⁶ „Unirea va avea loc mai repede decât ne închipuim” în *Țara*, nr. 39 (57), 3 septembrie 1991, p. 2.

această situație, guvernul moldovenesc nu făcea nimic altceva decât să-și întărească poziția pe fundalul instabilității sociale și politice. În mod paradoxal, același tip de ziare care ofereau populației subiecte unioniste și care luptau pe frontul ideologic pentru o unire cât mai rapidă publicau și articole conform cărora unirea era foarte greu de împlinit, „fiind o problemă extrem de complexă”, spunând că ea „nu trebuie soluționată în pripă”²⁷. În scurt timp, retorica adoptată de aceste surse informaționale și-a schimbat cursul înspre consolidarea specificului etnic al populației locale, totodată aducându-se argumente în favoarea creării unei statalități proprii. Mai mult de atât, în anul 1990, înainte de renașterea *bruscă* a conștiinței naționale românești pe teritoriul dintre Nistru și Prut, fostul președinte Ion Iliescu a afirmat, într-un comunicat, faptul că:

„Basarabia și Bucovina sunt provincii istorice locuite de români. Ele astăzi constituie o republică, dacă vorbim de Republica Moldovenească, care aparține Uniunii Sovietice. Noi pe linie de stat nu am pus problema și nu considerăm că în momentul de față este înțelept a ridica problema modificării frontierelor în Europa”²⁸

În legătură cu recunoașterea independenței de către comunitatea internațională, ex-prim-ministrul Republicii Moldova, Mircea Druc (25 mai 1990-28 mai 1991)²⁹, a afirmat într-un comunicat faptul că:

„Eu aș vrea să nu recunoască nimeni în afară de România, aș vrea ca toate țările occidentale să recunoască faptul că aceste pământuri sânt românești, declarând că, în sfârșit, teritoriile răpitate prin pactul Ribbentrop-Molotov trebuie să revină la celelalte pământuri strămoșești ale românilor”³⁰

Concluzii. În baza argumentelor aduse de oficialii ambelor țări, tragem concluzia că *dorința* sau *nostalgia* trecutului au creat un mediu prosper pentru relațiile politice și diplomatice care s-au format între Republica Moldova și România, însă condițiile economice cât și cele politice de după căderea sistemului sovietic nu au fost favorabile pentru o eventuală reunificare a celor două țări.

²⁷ „Nu trebuie să forțăm evenimentele” în *Moldova Suverană*, nr. 178 (17787), 27 august 1991, p. 3.

²⁸ „1990—Anul o. Ziua Națională, legiferată la 1 august 1990”, digi24.ro/Stiri/Digi24/Special/1990++Anul+o/Ziua+Nationala+legiferata+la+1+august+1990 [06.062021].

²⁹ „Premierii Republicii Moldova. De la Mircea Druc la Chiril Gaburici”, timpul.md/articol/premierii-republicii-moldova--de-la-mircea-druc-la-chiril-gaburici-75704.html [06.06.2021].

³⁰ „România trebuie să-și facă datoria” în *Moldova Suverană*, nr. 44 (17914), 29 martie 1992, p. 1.

Este o realitate faptul că intelectualitatea și o parte a cetățenilor din Republica Moldova doresc unirea. Și astăzi persistă acest sentiment de conștiință națională românească, în cazul în care tratăm situația dată ca pe o problemă de ordin social și politic. Considerăm că principalul impediment este modalitatea autorităților moldovenești de a soluționa problemele de ordin etnic și social. Pentru început, România a acordat ajutorul necesar și impulsul pentru formarea unui stat de drept și independent. Condițiile și realitatea la care a fost expusă Republica Moldova după destrămarea Uniunii Sovietice nu au lăsat loc și pentru o eventuală unire, însă acest lucru constituie doar un aspect al problemei. Vectorul politic al Chișinăului se schimbă constant, o dată la 4 ani, cu votarea noului parlament, ceea ce conferă sistemului o instabilitate accentuată. Referindu-ne la suveranitate și independență, putem afirma că scenariul în care Republica Moldova nu deține nici una, nici alta este valabil și în prezent. Cu excepția unirii, varianta în care conducerea de la Chișinău ar accepta prezența rusă definitivă și federalizarea Transnistriei, precum și integrarea totală în cadrul Comunității Statelor Independente (CEI) ar însemna că suveranitatea nu este decât o formulă retorică, deoarece conducerea este incapabilă de a soluționa problemele care țin de securitatea internă a țării. Unii istorici sau specialiști în domeniu clasifică cazul Republicii Moldova ca unul eșuat atât din punct de vedere economic cât și politic. Considerăm că, pentru rezolvarea problemelor primordiale din stat, sunt necesare înțelegerea și delimitarea zonelor de interes și de influență ale anumitor persoane și țări, deoarece, în mare parte, populația care conștientizează cele întâmplate și care înțelege natura unor probleme nu va participa sau nu se va lăsa condusă de anumite slogane și provocări.

Preponderent, cetățenii Republicii Moldova sunt influențați de istoria recentă. Într-un studiu privind identitatea națională în Republica Moldova, la întrebarea „Care este, pentru dumneavoastră, cel mai important eveniment din istoria națională?”, aceștia au răspuns *Declarația Independenței* în proporție de 59%, 22% – *Marea Unire (1918)*, 7% – *Unirea Principatelor Române*, 5% – *Eliberarea sovietică din 1945*, 2% – *Anexarea Basarabiei la Imperiul Rus*, 6% – *altele*. La acest studiu nu au participat persoanele de pe teritoriul Găgăuziei și Transnistriei. În cazul în care ar fi fost intervievați și locuitorii din aceste regiuni, rezultatul ar fi fost complet altul. Chiar și în asemenea condiții, o eventuală unire nu poate fi posibilă, dacă raportăm procentul celor care doresc la procentul celor care nu-și doresc reunificarea României.

Raportând această idee la subiectul pe care îl discutăm, constatăm că formațiunile politice din Republica Moldova nu au fost încă în stare, de la independență până în prezent, să formeze o anumită doctrină care, pe lângă faptul că trebuie să fie o sursă de putere și să inspire populația, trebuie să dețină, în mod primordial, cheia unui viitor prosper. Chiar dacă Uniunea Sovietică s-a destrămat în 1991, iar formarea statelor naționale părea o pură formalitate pentru conducerea de atunci, reziduurile sistemului ei

economic, ideologic și cultural au rămas prezente pe teritoriile fostelor republici socialiste. Experiența istorică acumulată până acum a demonstrat că acești piloni ai sistemului sovietic au fost cu mult mai rezistenți decât formațiunea teritorială a fostului lagăr socialist. Dacă trecerea de la economie planificată la economie de piață și de la imperiu la stat național presupune aplicarea unor parametri clar definiți, cum ar fi unele modele matematice, respectiv o constituție națională nouă, trecerea de la comunism la democrație cere implementarea unui set de valori care ar trebui să schimbe codul cultural al populației³¹. Sistemul politic actual din Republica Moldova mai este capabil să asigure un minim necesar prin intermediul relațiilor economice, dar acest lucru face ca masele să rămână conservatoare. În lipsa unui clase politice educate în spiritul occidental, populația acestei țări, împreună cu conducerea statului, a creat până în prezent o simplă imitație a valorilor democratice, care nu sunt fortificate și apărate de instituțiile statului. Tendințele politice ale moldovenilor spre democrație și libertate, încă de la începutul creării acestui stat, au fost similare „Cultului Cargo”³².

În astfel de situații, cu referire la sistemul politic și abordarea lui, cel mai mare obstacol într-o discuție rațională este bagajul de viziuni și concepții despre propriul trecut care, la prima vedere, sunt naturale și neutre. După 19 ani de independență, Republica Moldova nu are înregistrate succese pe plan economic, social sau cultural care să justifice, într-o oarecare măsură, unele strategii abordate până în prezent de clasa politică. În concluzie, afirmăm faptul că dogmele și propaganda care se axează pe consolidarea frontierelor de stat, și care le oferă acestora o însemnătate morală sau sacră, sporesc de multe ori această iraționalitate și pot opri societatea din progesul său economic, cultural și spiritual. Atunci când vorbim despre progres, *ziua de mâine* ocupă un loc foarte important în conștiința cetățenilor. Din cauza lipsei unui proiect politic format în baza realităților regionale dintre Nistru și Prut, din 1991 până în prezent vedem o poziție duală a autorităților de la Chișinău, care oscilează între Est și Vest fără a urma o singură axă, care să ofere totuși o structură clar definită, în teorie și în practică, pentru prioritățile politicii interne și externe. Este important să evidențiem faptul că pe acest teritoriu nu au fost înregistrate proteste frecvente împotriva sistemului și partidelor politice, care oferă aceleași rezultate indiferent de apartenența ideologică, deoarece protestele au fost înlocuite, încet dar sigur, cu migrațiile masive produse după declararea independenței.

---

³¹ Jenny Hyatt, Hellen Simons, *Cultural Codes—Who Hold the Key? The Concept and Conduct of Evaluation in Central and Eastern Europe*, Sage Publication, London Thousand Oaks and New Delhi, Vol. 5 (1), p. 24.

³² „Cultul Cargo – Oameni care se închină la aviane”, bit.ly/2Mf4xLi [06.06.2021].